

БУКОВСЬКІ У СЯНОЦЬКІЙ ЗЕМЛІ В XV–XVII ст.

Ярослав Лисейко

Інститут гуманітарних і соціальних наук
Національний університет “Львівська політехніка”
lyseyko@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-3404-7221>

© Лисейко Ярослав, 2020

У статті досліджено генеалогію шляхетського роду Буковських. Витоки роду сягають межі XIV–XV ст., а його родовим гніздом стає село Буків Сяноцької землі Руського воєводства. Якщо представники нечисленного у XV–XVII ст. роду ще не виявляли помітної в масштабах Руського воєводства господарської та суспільно-політичної активності, то XVIII ст. стає часом, коли Буковські, в силу своїх майнових позицій і політичних впливів, увійшли до кола регіональної еліти. У проміжок XV–XVII ст. вписався життєпис семи поколінь роду.

Ключові слова: шляхта, Буковські, Сяноцька земля.

BUKOVSKY FAMILY ON SANOK LAND IN 15–17TH CENTURIES

Yaroslav Lyseyko

Institute of the Humanities and Social Sciences
Lviv Polytechnic National University
lyseyko@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-3404-7221>

© Lyseyko Yaroslav, 2020

In the article the genealogy of the Bukovsky noble family is investigated. The origins of the family take its roots in the turn of the 14–15th centuries, which comes from Bukiv village of Sanok land in Rus province. In the 15–17th centuries the representatives of small, at that period of time, family haven't conducted noticeable economic and socio-political activity in Rus province, but starting from the 18th century the Bukovsky with the help of their property position and political influence, entered the circle of regional elites. The foundation of the rapid growth of their proprietary powers in the future and access to powerful echelons was built through the efforts of previous family generations.

Key words: nobility, Bukovsky family, Sanotian land.

Постановка проблеми. Відтинок Прикарпаття, де у XV–XVIII ст. локалізувалась Сяноцька земля – південно-західна складова Руського воєводства, був територією компактного проживання кількох десятків шляхетських родин руського, польського, угорського, волоського та німецького походження. Переважна більшість з них характеризувалася мало- та середньозаможним становищем, адже володіли невеликими маєтковими комплексами у складі одного чи кількох поселень. Зазвичай персоналії цих сяноцьких шляхетських фамілій також не надто помітно виділялись на суспільно-політичній авансцені Руського воєводства, чи тим більше Польської Корони, а потім Речі Посполитої. Незважаючи на це, добрий стан збереження актових книг Сяноцької землі XV–XVIII ст. дає змогу доволі ретельно реконструювати генеалогію, розвиток майнових комплексів та еволюцію суспільних позицій останніх, що є плідним ґрунтом для

проведення мікроісторичних досліджень локальної шляхетської спільноти.

Життєпис фамілії Буковських був започаткований ще у XV ст. і продовжувався в усі наступні століття. Якщо представники нечисленного у XV–XVII ст. роду ще не виявляли помітної в масштабах Руського воєводства господарської та суспільно-політичної активності, то XVIII ст. стає часом, коли Буковські, в силу своїх майнових позицій і політичних впливів, увійшли до кола регіональної еліти. Фундамент майбутнього стрімкого піднесення майнових потуг і доступ до владних ешелонів був закладений стараннями попередніх поколінь роду, дослідження яких і є метою цієї статті.

Виклад основного матеріалу. Як вже було зазначено, історія роду Буковських досі не дочекалася окремого дослідження. Рід потрапив у загальновідомі гербівники Каспера Несецького [Niesiecki,

1839 (Vol. 2): 357–358], Северина Уруського [Uruski, 1905 (Vol. 2): 77–78], Адама Бонецького [Boniecki, 1900 (Vol. 2): 243–245]. Початки фахових досліджень генеалогії та історії сяноцької шляхти пов'язані з іменем відомого польського історика Пшемислава Домбковського, який звернув увагу на чеське походження Буковських та описав життєпис перших поколінь фамілії [Dąbkowski, 1931 (Part 1): 29–30; Dąbkowski, 1931 (Part 2): 23–29; Dąbkowski, 1923: 5–6, 11–14]. Згодом Адам Фастнахт, досліджуючи процеси осадництва Сяноцької землі в добу Середньовіччя, опублікував ряд матеріалів до історії роду Буковських [Fastnacht, 1991 (Part 1): 59–63; Fastnacht, 1962: 80, 132–133].

Протопластою роду Буковських, а також Тиравських, Грабовницьких, Ритаровських був *Миколай Чешик з Грабовниці* (1402 – † 1428)². Відомості про його походження доволі туманні. Знаємо, що у 1377 р. князь Володислав Опольський надав якомусь Петру, сину Грушки, село Грабовницю з умовою постійного проживання разом із дружиною та дітьми на Русі [Fastnacht, 1991 (Part 1): 129]. Не виключено, що цей Петро міг доводитись батьком родоначальника Буковських. Вживане представниками роду прізвище Чешики дозволяє припустити існування їхніх корінь у чеських землях. З цим регіоном пов'язаний також герб Осорія, яким послуговувались Буковські. Свого часу ще Францишек Папроцький виводив його походження із Чехії [Paprocki, 1858: 559], а одна із гербових легенд безпосередньо пов'язана із подіями на чеських землях [Niesiecki, 1841 (Vol. 7): 147].

Так чи інакше, вже на межі 20–30-х років XV ст. Миколай Чешик у Сяноцькій землі володів досить обширним ключем володінь у складі містечка Волоська Тирав та сіл Грабовниця, Дубрівка, Ритаровці і Буків. Після смерті Миколая його сини Йоан, Миколай, Петро, Георгій і Вільям поділили у 1439 р. успадкований маєток [AGZ, 1886: № 1116]. Чешиковичі розселились по визначених наділах і відповідно до місця осідку почали іменувати себе Тиравськими, Грабовницькими, Буковськими та Ритаровськими.

За поділом 1439 р. Буків успадкував один із братів, Георгій Чешикович [AGZ, 1886: № 1116]. Село на кілька століть стало родовим гніздом Буковських. Буків (тепер с. Букув у Бжозівському повіті Підкарпатського воєводства Республіки Польща) розташоване за 8 кілометрів на південний захід від містечка Бжозова, понад потоком Жминниця. Перша згадка про село датована 1430 р., однак це не свідчить його про заснування в цей період [Fastnacht, 1962: 132].

Засновник роду *Георгій Чешикович Буковський* (1429 – † 1480) свої зусилля передусім спрямував на розбудову маєтку. В 1460 р. він за 300 гривень

придбав у свого заможного сусіда Генрика Кам'янецького села Ясеницю, Ясеницьку і Кростову Воли [AGZ, 1886: № 3566]. Предметом інших купівельних операцій стали маєтки Ясенських: упродовж 1437–1438 рр. Георгій Чешикович викупив за 126 гривень у Добеслава Ясенського частку маєтку в Ясинові, Турчеполі і Жминниці [AGZ, 1886: № 945, 946, 1046, 1638, 1639, 2026, 2027, 2030, 2110, 2318; AGZ, 1894: № 806, 807].

Господарська заповзятливість Георгія Буковського проявилась і в кредитуванні ним місцевої шляхти. Завдяки наданим позикам він у різний час володів заставами і посесіями в селах своїх ближчих і дальших сусідів – у Гірському Срогові (1447, 1470), Сідлиськах (1448), Гірках (1455), Лодині (1458), Бзянці (1459), Пельні (1464). В коло боржників Буковського увійшли представники місцевих шляхетських родин Пельвельських, Грабовницьких, Балів, Юровських, Побідинських, Радванів, Долинських, Яцимирських [AGZ, 1886: № 2320–2323, 2617, 3236, 3240, 3396, 3483; AGZ, 1894: № 698, 699, 102]. Водночас свої власні маєтки Георгій практично не заставляв і не надавав у посесії.

Показово, що поряд із тісно переплетеними господарськими і родинними зв'язками з місцевою шляхетською корпорацією, Георгій Чешикович підтримував контакти з найзаможнішим та найвпливовішим родом краю – Кмітами і вочевидь входив до числа клієнти можновладців. На це вказують поруки Буковського за Яна, Георгія і Петра Кміт [AGZ, 1886: № 1921, 1922, 2011; AGZ, 1894: № 680, 731, 857, 858], а також заставні записи, отримані від Яна Кміти в 1460 р. на селах Постолові, Волі і Гужелях [AGZ, 1886: № 3512].

Іншими впливовими можновладцями, з якими підтримував стосунки Георгій Буковський, були Кам'янецькі. Як і у випадку з Кмітами, ці відносини проявлялися в отриманих заставах та забезпечених поруках. Так, у 1454 р. він одержав від Генрика Кам'янецького заставу в селі Ясениці [AGZ, 1886: № 3203], а в 1476 р. поручався за нього Мартину Чарноцькому [AGZ, 1894: № 1159, 1160, 1178, 1191]. Сам Генрик Кам'янецький (1430 – † 1488) був співвласником Кам'янецького замку і посідав престижний у Сяноцькій землі уряд каштеляна [Spieralski, 1965: 512].

Попри виразну господарську активність Георгій Чешикович Буковський не здобув такого помітного становища у суспільному житті як його батько, котрий свого часу урядовав сяноцьким суддею. Це можна пояснити його асоціальною активністю, адже часто виступав фігурантом справ кримінального характеру, де винуватцем був він сам, або його піддані [Dąbkowski, 1923: 11–12]. Тим не менше, у 1460 р. він згадується як земський коморник [Fastnacht, 1991 (Part 1): 60]. Отож на той час Георгій

² У дужках наведені останні відомі згадки про особу в історичних джерелах.

Буковський мав бути доволі авторитетною особою в середовищі сяноцької шляхти, адже справи про розмежування шляхетських маєтків, які вирішувалися за участі коморника, потребували посередництва компетентних осіб, що своїм авторитетом викликали довіру в шляхетського загалу краю.

Георгій Буковський одружився із Катериною (1443–1462), яка швидше за все доводилась донькою Миколаю Ясенському. Сам Георгій згодом навіть названий дядьком Яна Павловича Ясенського, за володіння маєтком якого свого часу боровся [AGZ, 1886: № 1638, 1639]. В 1443 р. він записав дружині у посаг 120 гривень на половині усіх своїх маєтків [AGZ, 1886: № 1696]. Їхнє потомство представили четверо дорослих синів – Дерслав (1468–1476), Ян (1469–1502), Миколай (1469–1474) Буковські.

Ще за життя Георгія Буковського його старший син *Дерслав* заступав батька у судових процесах (1468–1470) [AGZ, 1894: № 442, 488, 691]. Десь перед 1472 р. він облаштував своє сімейне життя через шлюб з Ядвігою Загутинською – представницею місцевого шляхетського роду, що володів заставою у королівському селі Загутин. Шлюб був закріплений записом 134 гривень посагу, які в 1472 р. батько Дерслава записав на частці у Ясинові [AGZ, 1894: № 865]. Цю родову гілку згодом продовжили сини Дерслава і Ядвіги – Ієронім (1492), Георгій (1501 – † 1527/1531) і Миколай (1500–1511) [AGZ, 1894: № 2658]. Дерслав Буковський оселився в успадкованому Ясеніві, тому з часом він та його сини почали вживати нове власницьке іменування Ясенських. Лінію Буковських–Ясенських судилось продовжити синові Георгія Дерславовича Ясенського Андрію Ясенському [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 9: 285, 287–288, 726–727; ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 15: 389–391, 468, 699].

Георгій Чешикович Буковський допоміг облаштувати сімейне життя своєму другому синові *Яну*, засватавши його за Софію Морохівську. Вона належала до давнього місцевого роду шляхти руського походження. У 1480 р. Георгій Буковський записав синовій дружині 200 гривень на половині села Жминниці [AGZ, 1894: № 1448]. Після смерті Софії Ян одружився вдруге, із Малгожатою (1487–1509), походження якої невідоме [AGZ, 1894: № 2873, 2874; ЦДІАЛ, ф. 16, оп. 1, спр. IV: 16].

І сам Ян, і його брат Дерслав залишилися у клієнтелах Кміт і Кам'янецьких, з якими зв'язки свого часу підтримував їхній батько. Якщо першому дісталися у спадок справи, які Георгій Буковський вів із Кам'янецькими [AGZ, 1894: № 1804], то другий продовжив підтримувати відносини із Яном Кмітою [AGZ, 1894: № 922].

Життя Яна Георгійовича Буковського перервалося десь між 1500 і 1502 рр.: ще у 1500 р. він був позваний до суду племінником Миколаєм Дерславо-

вичем, а вже в 1502 р. його дружина Малгожата відзначена як вдова [AGZ, 1894: № 2658, 2873, 2874].

Слід ще згадати про третього сина Георгія Чешиковича – *Миколая Буковського* (1469 – † 1474). Услід за братами він пов'язав себе клієнтарними зв'язками із можновладцями. Зокрема встановив контакти із сяноцьким старостою Миколаєм Пенижком, якому надав у позику 250 гривень, отримавши в заставу село Бажанівку [AGZ, 1894: № 920]. Роком пізніше Миколай Буковський записав на цьому селі посаг своїй дружині в сумі 200 гривень [AGZ, 1894: № 1010]. Він одружився із Софією (1469–1474) – дочкою сяноцького шляхтича Миколая Юровського [AGZ, 1894: № 599]. Як і в попередніх випадках, шлюбна стратегія цього покоління Буковських полягала у пошуку партнерів із числа поблизької місцевої шляхти із рівним майновим і соціальним становищем. Миколай помер у молодому віці, однак попри дочасну кончину залишив потомство. Його сини – Адам (1507–1533) та Андрій (1507–1520) у 1507 р. купили в Мартина Марцінковського солтиство в Іскрині, де й оселились [Fastnacht, 1991 (Part 1): 169]. Вже в наступному, 1508 р. вони окремо один від одного сплатили із рівних часток в Іскрині податок [Źródła dziejowe, 1902: 119]. Обидва брати, а в майбутньому і їхні нащадки, використовували власницьке прізвище Мисловські, що, вочевидь, пов'язано із якимось володінням, набутих ними або їхнім батьком поза межами Сяноцької землі. Це відгалуження Буковських у подальшому сформувався як окремий рід і заслуговує особливого дослідження.

Отже, у другому поколінні рід Буковських продовжив чисельно зростати і в результаті наступна, третя генерація уже була представлена кількома лініями – потомством Дерслава, Яна та Миколая Буковських. Оскільки Дерслав започаткував лінію Ясенських, а Миколай – Мисловських, далі зо середимося на історії нащадків Яна Буковського, які й надалі мешкали у родинному Букові і вживали батькового власницького іменування.

Лінія *Яна Георгійовича Буковського* була представлена синами Яном (1501 – † до 1557), Георгієм (1501 – † до 1537), Петром (1503–1527), Войцехом (1509 – †1562/1566), а також донькою Катериною. Невдовзі після смерті батька його діти здійснили перерозподіл маєтку. Протягом 1501–1502 рр. Георгій із сестрою Катериною розпродали рідному брату Яну та двоюрідному Георгію Ясенському за 20 гривень свої частки у Букові, Ясинові і Жминниці [AGZ, 1894: № 2737, 2738, 2837, 2842, 2871, 2875, 2876]. Сама ж Катерина десь перед 1506 р. вийшла заміж за слюсаря зі Змигорода [AGZ, 1894: № 3143].

Під 1503 р. вперше згадується *Петро Янович Буковський* (1503–1527), дідич Букова і Жминниці [AGZ, 1894: № 2952, 3076]. В подальшому звітки

про нього тривалий час відсутні. Лише у 1527 р. Петро згаданий серед асесорів сяноцького земського суду [ЦДІАЛ, ф. 16, оп. 1, спр. IV: 178]. Однак не виключено, що тут маємо справу вже з племінником Петра, сином Яна Яновича Буковського.

Ян Чешик Буковський (1501 – † до 1557) – другий з братів Яновичів Буковських. Можливо це той самий Ян Буковський, який у 1503–1505 р. був королівським ложничим при дворі Александра Ягеллончика [Teki A. Pawińskiego, 1897: 63, 99, 148]. Приймав участь у діяльності сяноцьких земського і гродського судів, де згаданий серед асесорів у 1519 р. [ЦДІАЛ, ф. 16, оп. 1, спр. IV: 30]. Поза тим, на суспільно-політичному поприщі жодним іншим чином себе не проявив. Не були помітними також його успіхи у розбудові майнового комплексу. Більше того, протягом 1540–1545 рр. він вдавався до позик у свого сусіда Криштофа Боболи. Предметом застави виступило село Жминниця, частка якого, зрештою, в 1549 р. була продана Боболи за 140 зл. [ЦДІАЛ, ф. 16, оп. 1, спр. 7: 11–12; ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 15: 338–339; ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 16: 107]. Ян одружився з котроюсь Катериною (1518 – † п. 1567), походження якої наразі не вдалося з'ясувати [ЦДІАЛ, ф. 16, оп. 1, спр. IV: 18; ЦДІАЛ, ф. 16, оп. 1, спр. 2: 755]. Восьмеро доньок і лише один дорослий син склали їхнє багатодітне потомство.

Третій син Яна Георгійовича Буковського – Георгій Янович (1501 – † до 1537), не відставав у громадській активності від своїх братів – він також брав участь у роботі місцевого гродського суду в якості асесора (1518, 1519, 1524) [ЦДІАЛ, ф. 16, оп. 1, спр. IV: 31–32, 128]. Більш різноманітним ніж у братів видалось його сімейне життя, адже одружувався аж тричі. За першу дружину Георгій Янович обрав собі Урсулу Івоницьку (1519) [ЦДІАЛ, ф. 16, оп. 1, спр. IV: 31–32]. Ця партія виявилась доволі вигідною, адже батько Урсули не залишив після себе чоловічого потомства. Як наслідок, посагом у власність Буковських перейшла частка в Івоничі. Вже в 1526 р. Шляхтич додав до свого прізвища власницьку приставку “з Івонича” [ЦДІАЛ, ф. 16, оп. 1, спр. IV: 155]. Вдруге Георгій Буковський одружився десь перед 1521 р. з Доротою, донькою вже покійного на той час Рафала Б'ялковського [ЦДІАЛ, ф. 16, оп. 1, спр. IV: 98]. Родина Б'ялковських походила із поблизького до Сяноцької землі Бецького повіту Краківського воєводства або, можливо, сусіднього Пільзненського повіту Сандомирського воєводства [Boniecki, 1899 (Vol. 1): 183; Niesiecki, 1839 (Vol. 2): 119]. У придане за новою дружиною Георгій отримав 180 злотих посагу, записавши суму в 1524 р. на усіх своїх рухомих і нерухомих володіннях [ЦДІАЛ, ф. 16, оп. 1, спр. IV: 130]. Імовірно передчасна смерть другої дружини змусила його взяти шлюб утретє. Дружина Ельжбета (1537–1540) доводилась донькою сяноцькому шлях-

тичу Олехну Лещинському [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 14: 429–430]. Після трьох шлюбів Георгій залишив доволі чисельне потомство у складі чотирьох синів і двох доньок [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 16: 351; ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 14: 430–431]. Життя Георгія Буковського перервалось десь перед 1538 р. [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 13: 1183–1184].

Сім'ю Яна Георгійовича Буковського замикає його четвертий син – *Войцех Янович Буковський-Чешик* (1509 – †1562/1566). Вперше згаданий у документах під 1509 р., коли його поквитувала матір Малгожата з належного їй забезпечення після смерті чоловіка [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 8: 460]. Разом із братами виконував повноваження асесора на засіданнях земського суду в 1524 і 1525 рр. [ЦДІАЛ, ф. 16, оп. 1, спр. IV: 128, 149]. Про його нащадків відомості відсутні, однак знаємо, що був одружений з якоюсь Барбарою, за котрою у 1521 р. отримав 130 злотих посагу [ЦДІАЛ, ф. 16, оп. 1, спр. IV: 98]. Войцех Буковський прожив до вельми похилого віку і помер десь у 75–80 років між 1562 і 1566 рр. [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 16: 351; ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 14: 430–431].

Четверте покоління роду Буковських у сяноцьких судових книгах згадується епізодично, що ускладнює встановлення родинних зв'язків із представниками попередньої генерації. Маємо справу з Яном (1559–1566), Петром (1557 – † 1559), братами Станіславом (1548–1584), Георгієм (1568–1583), Ієронімом (1565–1567) і Мельхером Буковськими.

Останні – Станіслав, Георгій, Ієронім і Мельхер, а також їх сестри Анна та Зофія, доводились дітьми Георгію Буковському [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 16: 351; ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 14: 430–431]. Перша відома звістка про старшого з братів, *Станіслава*, датується 1537 р. – він згадується як учасник майнових суперечок із своїми родичами, що спалахнули після смерті батька [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 14: 429–432]. У 1548 р. його разом з Павлом Кжешовським і земським суддею Станіславом Чарноцьким звинуватили у збройному наїзді на Матвія Чарноцького [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 15: 1022]. Тоді він ще міг залишатися неповнолітнім, адже у 1551 р. його дядьки Войцех і Ян названі опікунами [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 16: 351]. Маєток Станіслава складала успадковані частки в Букові і Жминниці [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 29: 397]. Підприємливий шляхтич за життя надавав позики сяночанам – Дороті Каменській, Анні Ритаровській, Криштофу Улинському [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 46: 177, 321–322, 730–731, 322 538, 773–774]. Одружився із Катериною Лодинською, для якої це вже був другий шлюб [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 46: 179–180]. Особа Станіслава Буковського перестала фігурувати на сторінках сяноцьких судових актів після 1584 р., однак лише під 1602

р. віднаходимо згадку про нього як про покійника [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 140: 1327–1328].

Брат Станіслава, *Георгій* (1568–1583) вже у 1568 р. засідав серед асесорів земського суду [ЦДІАЛ, ф. 16, оп. 1, спр. 7: 159]. Йому належала невелика частина Букова, яку того ж року він за 100 зл. заставив братові [ЦДІАЛ, ф. 16, оп. 1, спр. 7: 177]. Загалом Георгій Буковський рідко виступав у джерелах, а остання відома згадка про нього відноситься до 1583 р. [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 47: 524]. Ще менше відома особа третього брата – *Мельхера*, відзначеного в актах під 1566 р. [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 47: 305–308]. Четвертий з братів – *Ієронім Буковський* одружився із Софією Длугойовською. Його наречена походила з-під Радома, де в поблизькому Длугойові був родовий осідок її батька [ЦДІАЛ, ф. 16, оп. 1, спр. 2: 714, 758–759; *Wonięcki*, 1901 (Vol. 4): 286]. За яких обставин Ієронім породичався із шляхетським родом, що мешкав за 255 км від Букова, залишається не з'ясованим. Шляхтичу належала частка села Березки [ЦДІАЛ, ф. 16, оп. 1, спр. 2: 758–759]. Імовірно цей маєток Ієронім купив у Балів, які володіли селом ще з останньої чверті XV ст. [Fastnacht, 1991 (Part 1): 36].

Нетривалим було життя єдиного дорослого сина Яна Яновича Буковського *Петра* (1557 – † 1559). Як власник частки Букова, він вперше згадується після смерті батька, у 1557 р. [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 17: 895–896]. Першими його кроками в якості дідача маєтку було забезпечення оправи своїй матері Катерині, а також застава маєтку на користь Криштофа Забержовського. Водночас він налагодив господарські відносини з Петром Дершняком з Рокітниць, пов'язавшись навзаєм рядом заставних записів [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 17: 938–939, 986–987, 1011–1012]. Ще на початку 1559 р. Петро виступав учасником господарських трансакцій, однак уже до кінця року помер, не залишивши нащадків [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 18: 2, 193–197, 256]. Після смерті його маєток відійшов сестрам. Численне жіноче потомство Яна Яновича Буковського спільно згадується у 1560 р. – це Катерина Забержовська, Барбара Сторська, Ельжбета Касперова, Регіна Ярошова, а також незаміжні Ядвіга, Феліція, Софія і Дорота Буковські. Вони солідарно виступили у судовій суперечці з Петром Дершняком з приводу спадку покійного Петра Буковського [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 18: 256, 381–383]. З них усіх найбільше відомо про Катерину, яка вийшла заміж за Криштофа Забержовського. Він походив із одноіменного з прізвищем села Забержовиці у сусідній до Сяноцької Пільзненській землі [Niesiecki, 1845 (Vol. 10): 8]. Вдалиий шлюб дозволив йому здобути частку маєтку в Букові, дідичем якої він названий у 1559 р. [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 18: 193–197] Сестра Катерини Ельжбета була засватана за сяноцького міщанина Каспера [ЦДІАЛ, ф. 16, оп. 1, спр. 2: 432–433].

Не ідентифікованими залишаються родинні зв'язки *Яна Буковського* (1559–1568), який зрідка виступає у сяноцьких книгах 50–60-х років XVI ст. поряд з описаною вище генерацією Буковських [ЦДІАЛ, ф. 16, оп. 1, спр. 2: 215].

Двоє синів Станіслава Буковського – *Криштоф* (1576 – † 1637/1638) і *Войцех* (1603–1613) продовжили фамільне дерево. Перша відома звістка про Криштофа Буковського належить до 1576 р. Він іменувався власником застави солтисівства в селі Очів, яке належало Яну Сінненському. Заставлене володіння Криштоф здав в оренду Миколаю Чебрику [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 46: 18–19]. До його володінь на якийсь час додалось орендоване ним у 1612 р. село Долина [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 143: 731]. Криштоф Буковський постає як активний учасник військових оказань, що проводились у Сяноцькій землі з метою огляду військового спорядження місцевої шляхти та підвищення її боєздатності. Зокрема був відзначений на пописах, що проводились у 1619, 1621, 1622, 1623, 1624, 1626 і 1629 роках [Вінниченко, 2002: 25]. Крім цього, ангажувався в суспільно-політичні справи краю через участь у роботі місцевих сеймиків. Так, 22 квітня 1616 р. він разом з іншими шляхтичами підписав протест проти ухвалених напередодні у Вишні поборів [AGZ, 1909: 161, 152–153]. Про сімейне життя Криштофа Буковського знаємо, що був одружений із Катериною Деденською [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 64: 879]. Шляхтянка належала до місцевої розгалуженої родової спільноти Деденських. У шлюбі з нею мав сина Миколая і дочку Христину [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 61: 1345–1346]. Донька двічі виходила заміж – за Йоана Станіслава Заторського, а після його смерті – за Альберта Лещинського [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 64: 879; ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 169: 1814–1815; ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 173: 379–381]. Сам Криштоф помер між 1637 і 1638 роками [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 61: 542–543, 1345–1346].

Значно рідше згадується брат Криштофа Буковського – *Войцех*. Він володів частками у Букові і Жминці, які спільно з братом у 1603 р. віддав у держання Мартину Хжанстковському [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 140: 1327–1328]. Імовірно помер десь після 1613 р. [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 143: 865]. Його сином був *Самуель Буковський* (1649–1654), котрий так як і батько рідко згадується в сяноцьких книгах [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 64: 1596–1598; ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 167: 403]. Він одружився на Христині зі Звертова, однак потомства не залишив [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 64: 1596–1598].

Особа представника шостого покоління Буковських – сина Криштофа Буковського, *Миколая* (1638–1672) була особливо помітною серед шляхетської спільноти Сяноцької землі. Господарські справи роду Миколай перейняв невдовзі після смерті батька. Вже

у 1638 р. Ян Адам Стадницький заставив йому на три роки за чималу суму села Верхню Тарнаву і Ольхову [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 61: 1349–1350]. Серед інших боржників Миколая Буковського також опинились Петро Пелчицький і Йоан Мелецький [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 61: 2108, 2146–2147].

Свій майновий комплекс Миколай зумів зміцнити за рахунок здобуття застави у селах Чашин і Бжозовець, які належали Павлу Лозинському [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 169: 1160, 1814–1815; ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 64, 1431–1436]. Там зокрема він володів Мольчуновським фільварком, який у 1649 р. Perezаставив разом із прилеглими полями Миколаю Поплавському [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 64: 1431–1436]. Водночас родове гніздо – Буків у поборовому реєстрі Сяноцької землі за 1640 р. згадане як власність Хжанстковських, які, ймовірно, ще від 1603 р. залишались його посесорами [Rejestr poborowy ziemi sanockiej z 1640 roku, 1998: ^{61, 211}]. У пізнішому реєстрі за 1655 р., крім Букова, вони виступають власниками Ясенова і Жминниці [Rejestr poborowy ziemi sanockiej z 1655 roku, 1998: 78].

Станом на середину XVII ст. маєток Миколая Буковського не був великим. Під час мобілізації ланових жовнірів влітку 1653 р., аби спорядити у похід необхідну кількість вояків, йому довелося кооперуватися з іншими малоземельними шляхтичами і шляхтянками – сяноцьким земським писарем Яном Цепелинським, Станіславом Пелчицьким, Яном Зельонкою, сяноцькою підсудківною Побідинською, Петровою Пелчицькою. Спільними зусиллями з 36 ланів землі вони спорядили у похід трьох вершників [AGZ, 1911: 132]. Тим не менше, вже наприкінці життя, у 1672 р. він разом із синами був посесором цілого ряду маєтностей – сіл Угерець, Орелець, Руденки і Глинного [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 184: 1063–1065]. Ці маєтності Буковські, ймовірно, отримали в посесію від Тиравських [Rejestr poborowy ziemi sanockiej z 1655 roku, 1998: 107].

Миколай Буковський одружився на Ядвізі дочці Мартина Сінненського, представника впливового і заможного роду [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 61: 1787]. У шлюбі мав із нею двох дорослих синів і доньку Анну. Останню Миколай видав за тутешнього сяноцького шляхтича, ротмістра Георгія Влинського. Десять між 1660 і 1661 р. Анна овдовіла, після чого вдруге вийшла заміж за Георгія Мартина із сяноцької старожитньої фамілії Гумницьких [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 173: 262–263, 944–949, 1586; ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 184: 497; ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 188: 1342–1344]. Після заміжжя Анна й надалі підтримувала зв'язки із батьківським домом, свідченням чому є спільні господарські операції [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 169: 1814–1815; ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 173: 379–381].

Господарські та суспільні позиції роду в Сяноцькій землі продовжив зміцнювати син Миколая Буковського Франциск (1666 – † 1698). Ще за життя батька Франциск від його імені вирішував господарські справи роду, а в 1672 р. разом з ним та братом Михайлом згаданий як посесор сіл Угерці, Орек, Руденка і Глинне [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 178: 163–164; ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 184: 1063–1065]. Цього ж року, 30 серпня він взяв участь у військовому пописі сяноцьких зем'ян у зв'язку із оголошенням посполитого рушення [AGZ, 1911: 606]. У цей час тривала польсько-турецька війна, ситуація ставала дедалі небезпечнішою, оскільки турки вторглися в глиб українських земель, а загроза окупації нависла навіть над Руським воєводством.

У всіх згаданих подіях Франциску Буковському постійно товаришував брат Михайло [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 184: 1063–1065; ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 199: 201, 480]. Його постать не була настільки помітною, однак і він зрідка долучався до громадського життя краю. Так, 12 листопада 1696 р. Михайло був обраний збирачем шелязного податку в Сяноцькій землі [AGZ, 1914: 308].

У багатому на військові події 1672 р. брати стикнулися із зловживаннями регулярних військових формувань Речі Посполитої під час квартирування у Сяноччині. Буковські увійшли в конфлікт із повітовою козацькою корогвою Сяноцької землі під командуванням ротмістра Адама Конарського, а також із жовнірами корогви вибранецької піхоти Руського воєводства, де ротмістром був Андрій Вояковський. Брати скаржились, що замість того, аби долати в день 2–3 милі, вояки проходили по пів і навіть по чверть милі “від нічлігу до нічлігу, від села до села неприятельським способом”. В день свята Божого Тіла місцем постою, серед інших поселень, стали також Угерці, що на той час перебували у заставі в Буковських. Брати особисто прохали у військового командування, аби вояки не чинили збитків у селі. Незважаючи на клопотання, за свідченнями потерпілих, жовніри реквізували в селян продовольство, два дні на тутешніх луках випасали коней і зумисно витоптали поля з коноплею. Трохи згодом реквізиції продовольства в Угерцях здійснювали вояки з корогви вибранецької піхоти Андрія Вояковського. Спроба захистити свій маєток спровокувала сутичку між піхотинцями Вояковського і почтом Буковських, в ході якої Франциск був поранений. Як наслідок, Буковські маніфестували про завдані збитки собі і своїм підданам на загальну суму 650 зл. [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 184: 1063–1065]. Збройна сутичка, в яку тоді встриг Франциск Буковський не була єдиною на його рахунку. У 1682 р. його відзначили серед інших шляхтичів – учасників збройного наїзду на Марковці Альберта Лещинського і його дружини Ядвіги з Гумницьк. Наїзд був інспірований сяноцьким підсудком

Томою Лещинським, який доводився Франциску родичем по тітчиній лінії [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 193: 1697–1701].

Попри подібну асоціальну активність Франциску Буковському вдалось здобути авторитет серед локальної шляхетської спільноти. На вишенському сеймику 9 травня 1679 р. його обрали спеціальним уповноваженим для прийому скарг від мешканців Сяноцької землі про напади, грабежі та інші свавільні дії, вчинені “угорськими обивателями” на теренах краю. Спираючись на зібрані матеріали, посли Ян Бзіцький та Александр Гумницький мали домагатися в Угорщині покарання для угорських розбійників [AGZ, 1914: 108–109]. На цьому ж засіданні вишенського сеймику Франциск Буковський разом з іншими сяноцькими шляхтичами був включений у спеціальну комісію, яка напередодні майбутніх військових оглядів мала провести у Сяноку перевірку списків ланової піхоти [AGZ, 1914: 210]. Перелічені заходи, в яких був задіяний Франциск Буковський, не були чимось надзвичайним для Сяноцької землі. Прикордонний край, відділений пасмами карпатських гір від сусіднього Угорського королівства, був тереном діяльності опришків та розбійників. Особливості географічного положення Сяноччини створювали сприятливі умови для грабежів, а їхню безкарність забезпечував поблиський кордон.

Авторитет у середовищі сяноцької шляхти, участь у самоврядуванні краю відкривали можливості для виконання не лише престижних, але й вигідних обов’язків. Так, 10 липня 1685 р. на вишенському сеймику Франциск Буковський здобув право збирати річне котлове, з якого мав отримати 500 злотих на власну користь, а решту віддати на потреби Сяноцької землі [AGZ, 1914: 186]. У вересні 1690 р. його також призначали ревизором із збору подимного податку [AGZ, 1914: 245]. Попри збори податків, Франциск Буковський також неодноразово долучався до проведення езекуцій – спеціальних заходів з метою отримання заборгованих платежів від сяноцької шляхти [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 199: 49–51, 52–54, 842–894, 1342–1344].

Франциск Буковський працював віцерегентом сяноцького гродського суду, в апараті якого фігурує з 1690 р. [AGZ, 1914: 245; ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 199: 49–51, 1203–1204, 1342–1344]. У цей час сяноцьке староство належало Георгію Яну Вандаліну Мнішкю, тож ймовірно, що Франциск Буковський, як урядовець із підконтрольного старості місцевого гроду, належав до клієнтели впливового магната [Urządnicu, 1987: 295]. Врешті-решт, наприкінці життя він спромігся здобути земський уряд, чого досі не вдавалось кільком попереднім поколінням Буковських. У 1695 р. Франциск став сяноцьким війським і в цьому чині перебував до своєї смерті в 1699 р. [Urządnicu, 1987: 302].

Зростання впливів у суспільно-політичному житті супроводжувалось поступовим покращенням майнового становища Франциска Буковського. Крім уже згаданих маєтностей, у 1695 р. він здобув заставний запис на селах Токарня, Карликів і Петрова Воля, котрі належали Йоану Лисаковському [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 199: 515–517, 1203–1204]. Бракує інформації про дружину Франциска Буковського, однак він залишив чисельне потомство в особі синів Йосипа, Костянтина, Кароля і доньки Барбари [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 199: 881–882].

В останній чверті XVII ст. поряд із Франциском виступає постать *Стефана Буковського* (1672–1697). Не вистачає відомостей про походження останнього, однак видається, що він доводився Францискові рідним або двоюрідним братом.

Стефан Буковський теж користувався довірою сяноцької шляхти: 16 грудня 1687 р. його обрали депутатом у скарбовий суд, котрий мав розглядати справи, пов’язані із збором податків на військо з 1683 по 1686 рр. Трохи згодом, у вересні 1690 р. його призначили збирачем подимного податку у Сяноцькій землі [AGZ, 1914: 203, 245]. 27 липня 1696 р. Стефан Буковський, серед інших, підписав акт вишенської конфедерації після смерті короля Яна III. На час безкоролів’я він був обраний суддею каптурового суду Сяноцької землі. На одному із засідань суду, 14 серпня 1697 р., за присутності Стефана Буковського сяноцька шляхта прийняла ряд рішень у сфері локальної самооборони Сяноччини. Було узгоджено і прийнято комплекс заходів з організації оборони краю від розбійників [AGZ, 1914: 283, 308, 326].

Стратегія збагачення Стефана Буковського полягала у здобутті оренд та застав у маєтках околичної шляхти. Серед набутих таким способом володінь були частки в селах Морохів і Небешани [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 199: 129–131, 138]. Завдяки шлюбу він оволодів також часткою в селі Луків [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 188: 1817–1825].

Стефан Буковський одружився на Гелені з Пелчиць, дочці Станіслава Пелчицького [ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 184: 99; ЦДІАЛ, ф. 15, оп. 1, спр. 188: 1223]. Рід був німецького походження, його коріння знаходились десь у Лечицькій землі [Niesiecki, 1839 (Vol. 7): 268].

Життєпис наступних поколінь Буковських припадає вже на XVIII ст. Від своїх предків вони вирізнялися значно потужнішим майновим і суспільним становищем. У майбутніх поколіннях представники роду посідали високі земські уряди, стали помітними на політичній авансцені Руського воеводства, розширили свої впливи на терени Поділля, де здобули дідовічні землеволодіння й уряди. Розрісся і сам рід. Можливості для такого злету були закладені в останній чверті XVII ст. завдяки жвавій господарській і суспільній діяльності Франциска і Стефана

Буковських. Вони зміцнили позиції роду, залишили чисельне і водночас забезпечене потомство.

1. Niesiecki, K. (1839–1845). *Herbarz polski*. T. 1–10. Lipsk. 2. Uruski, S. (1905). *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*. T. 2. Warszawa. 3. Boniecki, A. (1887–1913). *Herbarz polski. Wiadomości historyczno-genealogiczne o rodach szlacheckich*. T. 1–16. Warszawa. 4. Dąbkowski, P. (1931). *Ziemia Sanocka w XV stuleciu*. Cz. 1. Lwów. 5. Dąbkowski, P. (1931). *Ziemia Sanocka w XV stuleciu*. Cz. 2. Lwów. 6. Dąbkowski, P. (1923). *Szkice z życia szlachty sanockiej w XV stuleciu*. Lwów. 7. Fastnacht, A. (1991). *Słownik historyczno-geograficzny ziemi sanockiej w średniowieczu*. Cz. 1. Brzozów. 8. Fastnacht, A. (1962). *Osadnictwo ziemi sanockiej w 1340–1650*. Wrocław. 9. Paprocki, B. (1858). *Herby rycerstwa polskiego*. Kraków. 10. Niesiecki, K. (1841). *Herbarz polski*. T. 7. Lipsk. 11. *Akta Grodzkie i Ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z Archiwum t. zw. Bernardyńskiego we Lwowie, wydane staraniem Galicyjskiego Wydziału krajowego (AGZ)*. T. 1–24. (1868–1931). Lwów. 12. Spieralski, Z. (1965). *Kamieniecki Henryk. Polski słownik biograficzny*. T. XI. Warszawa, 1965. 13. Центральний державний історичний архів України, м. Львів (ЦДІАЛ). Ф. 15 Сяноцький гродський суд. Оп. 1. Спр. 8, 9, 13, 15, 16, 17, 18, 29, 44, 46, 47, 61, 64, 140, 143, 167, 169, 173, 178, 184, 186, 188, 193, 199. 14. Центральний державний історичний архів України, м. Львів (ЦДІАЛ). Ф. 15. Сяноцький земський суд. Оп. 1. Спр. IV, 2, 7. 16. *Źródła dziejowe*. T. XVIII. Cz. 1: *Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym. Ziemia Ruskie. Ruś Czerwona* (1902). Warszawa. 16. *Teki A. Pawińskiego: Liber quitantiarum Alexandri regis ab a. 1502 ad 1506*. (Księga skarbową króla Aleksandra Jag.). T. 1. (1897). Warszawa. 17. Boniecki, A. (1899). *Herbarz polski. Wiadomości historyczno-genealogiczne o rodach szlacheckich*. T. 1. Warszawa. 18. Vinnichenko, O. (2002) *Перепису посполитого рушення шляхти Сяноцької землі в 1617–1629 рр. Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Історична серія*. Вип. 37/2. Львів. 19. *Rejestr poborowy ziemi sanockiej z 1640 roku*. Wyd. Budzyński, Z., Przyboś, K. (1998). Rzeszów. 20. *Rejestr*

poborowy ziemi sanockiej z 1655 roku. Wyd. Budzyński, Z., Przyboś, K. (1998). Rzeszów.

References

1. Niesiecki, K. (1839–1845). *Herbarz polski*. T. 1–10. Lipsk. 2. Uruski, S. (1905). *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*. T. 2. Warszawa. 3. Boniecki, A. (1887–1913). *Herbarz polski. Wiadomości historyczno-genealogiczne o rodach szlacheckich*. T. 1–16. Warszawa. 4. Dąbkowski, P. (1931). *Ziemia Sanocka w XV stuleciu*. Cz. 1. Lwów. 5. Dąbkowski, P. (1931). *Ziemia Sanocka w XV stuleciu*. Cz. 2. Lwów. 6. Dąbkowski, P. (1923). *Szkice z życia szlachty sanockiej w XV stuleciu*. Lwów. 7. Fastnacht, A. (1991). *Słownik historyczno-geograficzny ziemi sanockiej w średniowieczu*. Cz. 1. Brzozów. 8. Fastnacht, A. (1962). *Osadnictwo ziemi sanockiej w 1340–1650*. Wrocław. 9. Paprocki, B. (1858). *Herby rycerstwa polskiego*. Kraków. 10. Niesiecki, K. (1841). *Herbarz polski*. T. 7. Lipsk. 11. *Akta Grodzkie i Ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z Archiwum t. zw. Bernardyńskiego we Lwowie, wydane staraniem Galicyjskiego Wydziału krajowego (AGZ)*. T. 1–24. (1868–1931). Lwów. 12. Spieralski, Z. (1965). *Kamieniecki Henryk. Polski słownik biograficzny*. T. XI. Warszawa, 1965. 13. *Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv (CDIAL)*. F. 15 *Sianotsky Castle Court*. Op. 1. Ref. 8, 9, 13, 15, 16, 17, 18, 29, 44, 46, 47, 61, 64, 140, 143, 167, 169, 173, 178, 184, 186, 188, 193, 199. 14. *Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv*. F. 15 *Sianotsky Zemsky Court*. Op. 1. Ref. IV, 2, 7. 16. *Źródła dziejowe*. T. XVIII. Cz. 1: *Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym. Ziemia Ruskie. Ruś Czerwona* (1902). Warszawa. 16. *Teki A. Pawińskiego: Liber quitantiarum Alexandri regis ab a. 1502 ad 1506*. (Księga skarbową króla Aleksandra Jag.). T. 1. (1897). Warszawa. 17. Boniecki, A. (1899). *Herbarz polski. Wiadomości historyczno-genealogiczne o rodach szlacheckich*. T. 1. Warszawa. 18. Vinnichenko, O. (2002) *Censuses of the Commonwealth Demolition of the Nobility of the Senotsky Land in 1617–1629*. *Bulletin of Ivan Franko National University of Lviv. Historical series*. No. 37/2. Lviv. 19. *Rejestr poborowy ziemi sanockiej z 1640 roku*. Wyd. Budzyński, Z., Przyboś, K. (1998). Rzeszów. 20. *Rejestr poborowy ziemi sanockiej z 1655 roku*. Wyd. Budzyński, Z., Przyboś, K. (1998). Rzeszów.